

Deres ref:
Saksbehandler: NCD
Vår ref: 06/5385-
Dato: 27.04.2007

Lovanvendelse ved innleggelse av fengselsinnsatte i psykiatrisk institusjon - vurdering

Sosial- og helsedirektoratet viser til Deres brev til Helsetilsynet i Troms datert 9. oktober 2006 med tilhørende korrespondanse. Brevet ble videresendt Sosial- og helsedirektoratet 14. november 2006 som rette instans.

I korrespondansen fremgår det ulike spørsmål i tilknytning til å underlegge innsatte i fengsel frivillig og tvungent psykisk helsevern. De skriver at fengselet har en praksis med at innsatte ikke kan innlegges til frivillig psykisk helsevern, og spør om hvilket regelverk som går foran ved eventuell motstrid. De skriver også at det har vært en uklar praksis vedrørende tutorordningen ved fengselet.

Innleggelse av innsatte til psykisk helsevern

Sosial- og helsedirektoratet vil først og fremst gjøre oppmerksom på endringene i lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (phvl.) av 2. juli 1999 nr. 62, som trådte i kraft 1. januar 2007. Disse medførte blant annet at tutorordningen er avskaffet som et absolutt vilkår for å etablere tvungent psykisk helsevern. Offentlig myndighet har imidlertid fremdeles et ansvar for at psykisk syke personer som ikke selv oppsøker helsevernet, kommer i kontakt med helsetjenesten, jf. phvl. § 3-6.

Innsatte i fengsel har rett til nødvendig helsehjelp og et likeverdig tilbud med det som gis for øvrig i befolkningen¹. Kommunen har plikt til å organisere forsvarlig fengselshelsetjeneste i anstalter som er underlagt kommunen², og behandlende lege skal henvise til spesialisthelsetjenesten ved behov. I straffegjennomføringsloven § 4 er det særskilt regulert at kriminalomsorgen, gjennom samarbeid med andre offentlige etater, skal legge til rette for at domfelte og innsatte i varetekt får de tjenester som lovgivningen gir dem krav på, derunder helsetjeneste. Nærmere reguleringer rundt dette er fastsatt i Retningslinjer til lov om gjennomføring av straff mv og til forskrift til loven, og Rundskriv G-115/92 av 18. september 1992.

Ved innleggelse av pasient til psykisk helsevern gjelder vilkårene i lov om psykisk helsevern. Dette betyr at pasienten, i de tilfeller legen finner det nødvendig, kan samtykke til frivillig innleggelse, jf. loven kap. 2. Frivillig psykisk helsevern kan også ytes i fengselet. En frivillig innleggelse ved institusjon vil kunne skje på åpen avdeling

¹ Lov om pasientrettigheter § 2-1, jf. lov om helsetjenesten i kommunene 2-1, jf. IS-1190.

² Lov om helsetjenesten i kommunene § 1-3 første ledd nr. 1 bokstav 3, jf. strgjfl. § 13.

dersom dette vurderes som forsvarlig av kriminalomsorgen i forhold til sikkerhet og eventuell rømningsfare.

Når det gjelder nærmere retningslinjer om innleggelse, behandling, varsling til påtale- og fengselsmyndighet mv av straffedømte personer, vises det til rundskriv G-115/92. Det fremgår der at *hvorvidt personer som utholder straff eller sikring skal underkastes psykisk helsevern, vil imidlertid måtte vurderes ut fra gjeldende bestemmelser innen det psykiske helsevern. Det er likevel klart at også pasienter som er under frivillig psykisk helsevern, kan behandles på lukket avdeling og undergis utgangsrestriksjoner, dersom dette finnes nødvendig av sikkerhetsmessige grunner.*

En innsatt kan altså samtykke til en overføring til lukket avdeling i det psykiske helsevern. Etter direktoratets vurdering forutsetter dette at vedkommende må kunne tilbakeføres til fengselet etter eget ønske. Videre forutsettes at overføringen til lukket avdeling vurderes som faglig forsvarlig fra sykehusets side.

Dersom det ikke er aktuelt å etablere frivillig vern, kan tvungent psykisk helsevern etableres i henhold til phvl. §§ 3-3, jf. 3-5. Det stilles krav om at lege personlig har undersøkt vedkommende, og at det foreligger en skriftlig uttalelse, jf. phvl. § 3-1, jf. forskrift om etablering av tvungent psykisk helsevern mv. § 2. Legen skal på grunnlag av den personlige undersøkelsen gi råd og veiledning om de tiltak legen mener bør settes i verk.

Behandling etter frivillig eller tvungent psykisk helsevern varer så lenge dette anses nødvendig, eller så lenge vilkårene for tvungent vern er til stede, jf. phvl. § 3-3.

Det vises også til Retningslinjer til lov om gjennomføring av straff mv og til forskrift til loven punkt 3.9, *Innleggelse i institusjon under det psykiske helsevernet*. Det fremgår der at dersom lege anser det nødvendig og vilkårene er til stede for innleggelse i psykiatrisk institusjon i medhold av phvl, *skal* leder av fengsel ta skritt til å få lagt vedkommende inn. Leder har altså en plikt til å medvirke slik at innleggelse i psykisk helsevern gjennomføres, når en medisinskfaglig vurdering tilsier dette.

Ved innleggelse av innsatte til psykisk helsevern, oppfordrer direktoratet til et godt samarbeid mellom helsetjenesten og kriminalomsorgen hvor både kravet til forsvarlig helsehjelp og nødvendig sikkerhet rundt den innsatte ivaretas.

Med vennlig hilsen

Ellinor F. Major e.f.
avdelingsdirektør

Nina Cecilie Dybhavn
rådgiver

Kopi: Fengselsleder Liv-Rigmor Eidissen, Postboks 3260, 9275 Tromsø
Helsetilsynet i Troms
Statens helsetilsyn
Universitetssykehuset i Nord Norge v/Siren Hoven
Justis- og politidepartementet v/ Kriminalomsorgavdelingen

Sosial- og helsedirektoratet

«Sse_Navn»

«Sbr_Navn», Tel: «Sbr_Tlf»

Postadr: Pb 7000 St Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadr: Universitetsgaten 2, Oslo

Tel: 810 20 050 • Faks: 24 16 30 01 • Org. nr.: 983 544 622 • postmottak@shdir.no • www.shdir.no